

РОЗВИТОК СФЕРИ ПОСЛУГ НА МІКРО-, МЕЗО- ТА МАКРОРІВНЯХ

DOI : 10.33274/2079-4762-2020-47-1-114-122

JEL : Z32, O11, M20, M00

УДК 339.97+341.1/.24 (338.48)

Кошель В. О.,
канд. екон. наук,
асистент

Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського,
м. Кривий Ріг, Україна,
e-mail: koshel_vo@donnuet.edu.ua

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНО-ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО ПРОМИСЛОВОГО ТУРИЗМУ

UDC 339.97+341.1/.24 (338.48)

Koshel V. O.,
PhD in Economic sciences,
Assistant Professor

Donetsk National University of Economics and Trade
named after Mykhailo Tugan-Baranovsky,
Kryvyi Rih, Ukraine,
e-mail: koshel_vo@donnuet.edu.ua

INSTITUTIONAL AND ORGANIZATION SUPPORT FOR WORLD INDUSTRIAL TOURISM DEVELOPMENT

Мета — дослідити інституціонально-організаційне забезпечення розвитку світового промислового туризму.

Методи. Дослідження базується на комплексному аналізі інституціонально-організаційного забезпечення розвитку світового промислового туризму. Для досягнення поставленої мети було використано: історичний метод (для формування інституціонально-організаційної бази регулювання світового промислового туризму), групування (для надання характеристики міжнародним організаціям, що сприяють розвитку світового промислового туризму, державним інституціональним структурам щодо розвитку промислового туризму в різних країнах світу), узагальнення (для ідентифікації основних етапів формування інституціонального забезпечення розвитку світового промислового туризму).

Результати. Досліджено інституціонально-організаційне середовище розвитку світового промислового туризму. Обґрунтовано, що розвиток світового промислового туризму неможливий без формування важливих основ — інститутів. Проаналізовано нормативно-правову базу регулювання функціонування міжнародного туристичного ринку, актів міжнародних туристичних організацій, визначено основні етапи інституціонально-організаційного забезпечення розвитку світового промислового туризму, надано характеристику кожного з етапів. Визначено характеристику діяльності інституціональних структур, що сприяють розвитку світового промислового туризму. Виявлено головні особливості впливу інститутів, їх механізмів та інструментів. Визначено моделі та наведено приклади державних інституціональних структур щодо розвитку промислового туризму в різних країнах світу, розглянуто їх основні цілі та завдання.

Ключові слова: промисловий туризм, міжнародне регулювання, міжнародна організація, інституціонально-організаційне забезпечення, інституціональні структури, індустріальна спадщина.

Постановка проблеми. Швидке зростання інтересу до об'єктів промислового туризму, розширення географії туристичних подорожей та збільшення обсягів використання туристичних ресурсів викликали утворення міжнародних правил, стандартів, організацій, що регулюють сферу промислового туризму, а комплексність заходів та програм розвитку

промислового туризму з іншими міжнародно-правовими актами з регулювання туристичної діяльності створюють передумови успішного та перспективного розвитку світового промислового туризму.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій літературі існує багато поглядів на формування та розвиток світового про-

© В. О. Кошель, 2020

мислового туризму. Дослідженням розвитку світового промислового туризму та окремих його аспектів послідовно і глибоко займаються такі вчені, як А. Дурович, Н. Кабушкін, Т. Сергєєва, В. Данильчук, В. Пацюк, О. Пендерецький, В. Запарій та ін. Однак підходи авторів щодо формування та розвитку промислового туризму мають спільні риси, серед яких слід виокремити: розвиток торговельних та ринкових відносин; збільшення частки вільного часу в суспільстві; наявність туристичних ресурсів, що зумовлює актуальність обраної теми дослідження, її мету й завдання.

При цьому відсутні дослідження авторів щодо розвитку світового промислового туризму під впливом інституціоналізації, що враховує формування ефективних організаційних форм та відповідну складну структуру.

Мета статті — дослідження інституціонально-організаційного забезпечення роз-

витку світового промислового туризму. Для досягнення поставленої мети було вирішено такі завдання: визначити основні етапи інституціонально-організаційного забезпечення розвитку світового промислового туризму; надати характеристику діяльності інституціональних структур, що сприяють розвитку промислового туризму, державних інституціональних структур щодо розвитку промислового туризму в різних країнах світу.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Розвиток та особливості інституціонального забезпечення світового промислового туризму мають свою історію. Нормативно-правова база регулювання функціонування міжнародного туристичного ринку та акти міжнародних туристичних організацій [1–8] дали змогу ідентифікувати три основні етапи формування інституціонального забезпечення розвитку світового промислового туризму, які наведені в табл. 1.

Таблиця 1

Основні етапи інституціонально-організаційного забезпечення розвитку світового промислового туризму (складено автором)

Період	Назва етапу	Основні характеристики етапу
I етап (1931–1975 роки)	Період формування	Основний напрям регулювання — музеєфікація об'єктів індустриального минулого; поява перших міжнародних організацій: (Комітет Всесвітньої спадщини (UNESCO), ICOMOS, ICCROM, TICCIH) та міжнародних документів (Афінська Хартія, Венеціанська Хартія, Конвенція про охорону культурної та природної спадщини).
II етап (1975–2005 роки)	Період активізації міжнародного регулювання та співробітництва	Підвищення ролі міжнародних неурядових організацій щодо регулювання промислового туризму; виникнення найбільш впливових організацій (AIA, SIA, EAIT та ін.); основний напрям — сприяння збереженню, охорони та розвитку культурних пам'яток щодо включення їх до туристичних маршрутів.
III етап (2005 рік — дотепер)	Період національної інтенсифікації	Вирішення питань розвитку промислового туризму на державному рівні; створення національних інституціональних структур щодо сприяння розвитку промислового туризму; головний напрям — розроблення національних та регіональних маршрутів промислового туризму.

Інтерес до об'єктів індустриальної спадщини з'явився в багатьох країнах світу ще в першій половині XX ст. у зв'язку з необхідністю вивчення промислового виробництва, особливо в тих державах, які мають давні індустриальні традиції. Особливо гостро постала проблема збереження індустриальної спадщини перед країнами Європи, Америки, Австралії в 50–60 роках минулого століття, коли йшов процес різкої зміни технологій, зміни рівня промислового виробництва [9].

В Європі почали закриватися цілі галузі промислового виробництва, численні підприємства. Як наслідок, до 1970-х років основним напрямом у вирішенні цього питання в різних країнах світу стала музеєфікація індустриальних об'єктів, а також створення регіональних музеїв-заповідників і економічних музеїв у містах, яка дала можливість зберегти індустриальне історичне середовище [9].

Прикладом цього слугує заснований в Англії в 1968 р. музей-заповідник Айронбридж Гордж у Шропширі, де демонструвались пер-

ші парові машини та інше обладнання, склади, резиденції родини Дарбі, житла службовців, який став одним з найбільш відомих заповідників «промислового туризму» у світі. Пізніше, у 1970 р. прикладами збереження, реновації та заповідання індустріальної спадщини, до яких допускали відвідувачів, стали стара промислова зона Манчестера (Велика Британія), металургійний центр Берслаген (Швеція), музей Орсе (Франція), промисловий парк Лоуелл (США), парк Дуйсбург-Норд (Німеччина), Каталонський музей науки і техніки (Іспанія), Віденський музей історії науки і техніки (Австрія), економічний музей комуни Ле Крез-Монсо-Ле-Мін (Франція), Музей праці в Гамбурзі, Музей трамвая в Кракові та ін. Подібні регіональні і галузеві музеї дозволяють зберегти історичну пам'ять, а також по-новому використовувати промислові будівлі або комплекси. Загалом, у витоків міжнародного руху за вивчення, збереження індустріальної спадщини стояли країни, у яких почалася промислова революція, насамперед, Англія, де в 60-х роках ХХ ст. стали з'являтися окремі групи людей, які прагнули зберегти промислові пам'ятники, Швеція, Німеччина і Франція та інші європейські держави [9]. Підтвердженням цього є вираження П. Палмера та П. Неаверсона: «Рух за збереження індустріальної спадщини почався в Англії в 1960-х роках, і сьогодні присутній у кожній країні, яка має певний досвід індустріалізації» [10]. За твердженням А. Маркон: «Промислова спадщина є ресурсом для створення унікальних екскурсій, які дозволяють ознайомитися з історією індустріальної революції» [11]. У зв'язку з цим, перші нормативно-правові акти у сфері промислового туризму були спрямовані на вивчення, збереження, популяризацію об'єктів індустріальної спадщини, прийняті на міжнародних конференціях та нарадах з туризму, серед великого кола яких найбільш вагомими є:

Афінська Хартія (1931), вважається першим міжнародним документом, у якому висвітлювались питання передавання наступним поколінням архітектурних споруд та споруд індустріального будівництва в їх автентичному стані і присвоєння їм статусу загальнолюдської значущості. Документ розроблено в рамках I Міжнародного Конгресу;

Міжнародна Хартія про збереження і реставрацію пам'яток і визначних місць (Ве-

неціанська Хартія, 1964 р.). Це міжнародний документ, який визначив стандарти і ключові напрями в галузі збереження історичних архітектурних та індустріальних об'єктів. Документ прийнятий по закінченні II Міжнародного Конгресу;

Конвенція про охорону культурної та природної спадщини (1972), спрямована на систематизацію та збереження історико-культурних об'єктів, що опинились під загрозою зникнення і знищення.

Водночас тенденцію розвитку міжнародного регулювання в цій галузі відображають інші документи, що мають рекомендаційний характер, серед яких: Рекомендація щодо охорони краси та характеру ландшафтів і місць (1962); Рекомендації щодо охорони на національному рівні культурної та природної спадщини (1972); Резолюція симпозиуму з питань включення сучасної архітектури в стародавні ансамблі (1972); Резолюція міжнародного симпозиуму зі збереження малих історичних міст (1975).

Паралельно відбувалось формування міжнародних організацій, діяльність яких у сфері розвитку промислового туризму направлена на вивчення, збереження та використання об'єктів індустріальної спадщини, головними з яких стали: Комітет Всесвітньої спадщини є підрозділом Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (UNESCO), Міжнародна рада з охорони пам'яток та історичних місць (ICOMOS); Міжнародний дослідницький центр зі збереження і реставрації культурних цінностей (ICCROM), Міжнародний Комітет зі Збереження Індустріальної Спадщини (TICCIH). Характеристику діяльності міжнародних організацій наведено в табл. 2.

Протягом першого етапу формування інституціонально-організаційного забезпечення розвитку світового промислового туризму зусилля міжнародних організацій були сфокусовані на активізацію світової громадськості щодо вивчення, систематизації та збереження історико-культурних об'єктів, а основні міжнародно-правові документи присвячені, насамперед, питанням щодо використання цієї спадщини в суспільних інтересах. Таким чином, розвиток туристичної діяльності відбувався лише на промислових територіях та в регіонах з метою забезпечення збереження індустріального минулого та підвищення їх туристичної привабливості.

Таблиця 2

Міжнародні організації у сфері розвитку, вивчення, збереження та використання об'єктів індустриальної спадщини (складено автором за даними [2,3,5])

Назва організації	Рік заснування	Основні цілі	Форма існування
Міжнародний дослідницький центр зі збереження і реставрації культурних цінностей (ICCROM)	1956	Сприяння розвитку техніки та технологій реставраційної справи, впровадженню нових матеріалів; надання підтримки шляхом об'єднання зусиль різних інституцій та партнерів у вигляді експертної допомоги, навчання, ознайомлювальних візитів тощо; розповсюдження просвітницьких матеріалів та проведення конференцій, інших заходів з метою підвищення публічної уваги та підтримки охорони і реставрації пам'яток.	Міжнародна міжурядова організація
Міжнародна рада з охорони пам'яток та історичних місць (ICOMOS)	1963	Сприяння формуванню єдиних принципів, методології й технічних способів охорони об'єктів нерухомої спадщини.	Міжнародна асоціація
Комітет Всесвітньої спадщини (підрозділ UNESCO)	1972	Проведення щорічних сесій з метою розгляду стану Світової спадщини, заходів щодо її захисту, залучення нових об'єктів тощо; виконання заходів, спрямованих на порятунок об'єктів — занесення їх до списку Світової спадщини під загрозою знищення та субсидії на відновлювальні роботи.	Спеціалізована установа ООН
Міжнародний комітет зі збереження індустриальної спадщини (TICCIH)	1973	Узагальнення досвіду країн-учасниць у сфері вивчення, збереження та використання об'єктів індустриальної спадщини, вивчення та пропаганда історії розвитку промислових технологій.	Міжнародна спільнота

Перехід до другого етапу інституціонального забезпечення був зумовлений зростанням кількості і ролі міжнародних неурядових організацій щодо регулювання промислового туризму як в окремих регіонах, так і у світовому просторі, діяльність яких зумовлює гнучкість і оперативність в обговоренні багатьох проблем і прийнятті відповідних рішень. Зокрема, представники таких структур наголошували на тому, що розвитку світового промислового туризму має слугувати не тільки об'єкти індустриального минулого, але й сучасні об'єкти: «Історичні будівлі, міський ландшафт та сучасна архітектура визначають неповторний образ та характер міста, його культурну цінність. Сучасна архітектура може бути сильним конкурентом для міст, оскільки вона приваблює мешканців, туристів та зовнішній і внутрішній капітал своєю якісною особливістю. Поєднання історичної та сучасної архітектури — це унікальна цінність для місцевих територіальних громад. Саме така цінність має слугувати освітнім цілям, дозвіллю, туризму, безпечному та повноцінному розвитку ринку майна» [4].

У 1985 р. на конференції Всесвітньої туристської організації Б. Вейлер і К. Холл зазначили: «З 1980 індустриальний туризм як новий вид життя і новий рівень усвідомлення важливості відносин між людьми і природою. Особливого значення набуває участь у заходах на свіжому повітрі, естетичне судження і вдосконалення себе і суспільства. Пошук цих нових цінностей можливий при розвитку спеціальних видів туризму — індустриального туризму. Індустриальний туризм — це ніша туристичного ринку, частина глобального розширення спеціальних видів туризму» [12].

Як зазначають представники TICCIH, «Починаючи з 80-х років XX ст. склалася ціла система туристичних організацій (союзів, асоціацій, агентств тощо) різного рівня і компетенції, покликаних займатися регулюванням індустриального туризму» [13]. У цей період були створені такі міжнародні структури, як: Північно-американське товариство з промислової археології (SIA), Французький Комітет щодо вивчення та засвоєння промислової спадщини (CILAC), Британська Асоціація з промислової археології (AIA), Європейська

Асоціація з промислового туризму (EAIT); Асоціація Європейського маршруту індустриальної спадщини. Характеристику міжнародних структур наведено в табл. 3.

Таблиця 3

Міжнародні неурядові організації, що сприяють розвитку світового промислового туризму (складено автором за даними [2, 5, 13, 14])

Назва організації	Рік заснування	Основні завдання
Британська Асоціація з промислової археології	1977	Сприяє вивченню, збереженню і презентації промислової спадщини в Європі.
Французький Комітет щодо вивчення та засвоєння промислової спадщини	1979	Сприяння вивченню і збереженню промислової спадщини, проведення загальноєвропейських галузевих проєктів, конференцій.
Північно-американське товариство з промислової археології	1981	Сприяння вивченню і збереженню промислового і технологічного минулого, історично значущих об'єктів, споруд, будівель, артефактів, виробничих процесів, мостів, залізниць, каналів, ландшафтів і спільнот.
Європейська Асоціація з промислового туризму	2004	Розроблення національних та регіональних маршрутів промислового туризму в Європі, проведення загальноєвропейських галузевих проєктів, конференцій та подій, підвищення іміджу промислових територій.
Асоціація Європейського маршруту індустриальної спадщини	2005	Сприяння збереженню культурних пам'яток, формуванню нових туристичних маршрутів по об'єктах промислової спадщини.

Розроблені та прийняті такі важливі регламентуючі розвиток міжнародного промислового туризму, як:

Конвенція про охорону архітектурної спадщини Європи (1985), акцентує увагу на визначення об'єктів, які підпадають під охорону і складання відповідних списків, популяризацію таких об'єктів через залучення туристів;

Міжнародна хартія про охорону історичних міст (Вашингтонська хартія, 1987 р.) стосується визначення історичних міст, великих і малих, історичних центрів і кварталів з їхнім природним чи створеним людиною оточенням;

Міжнародна хартія про культурний туризм (1999), що має низку положень стосовно сприяння розвитку культурного та індустриального туризму, ознайомленню з пам'ятками та визначними місцями;

Віденський меморандум «Всесвітня спадщина та сучасна архітектура — управління історичним міським ландшафтом (2005), мета якого закликання держав за допомогою своїх адміністративних структур, туристичних організацій та асоціацій вжити всіх заходів щодо інформування про об'єкти культурної та індустриальної спадщини.

К. Фіданза зазначив: «Знайомлячись з досвідом різних країн, можна побачити, що

успіх розвитку індустриального туризму багато в чому залежить від того, як сприймається і як підтримується ця сфера державними інститутами. Для того, щоб промисловий туризм став діючим інструментом одержання доходів для окремих регіонів та міст, будь-яка цивілізована держава має вкладати значні кошти для дослідження своїх територій з метою оцінювання туристичного потенціалу» [14, с.13]. Він також підкреслює, що розвиток промислового туризму може сприяти досягненню більш стійкого сектору туризму в країнах через збереження, трансформацію і реабілітацію промислових об'єктів [14, с. 13]. Таким чином, головна регулятивна роль у розвитку промислового туризму належить національним інституціональним структурам, що розробляють відповідні стратегії, тактику, програми розвитку промислового туризму.

На сьогодні склалося кілька підходів до організаційного процесу державного регулювання промислового туризму. Загалом, застосовуються дві моделі — існують спеціальні органи державної влади, або ж регулювання виконують багатопрофільні органи. Характеристику державних інституціональних структур щодо розвитку промислового туризму в різних країнах світу наведено в табл. 4.

Таблиця 4

Державні інституціональні структури щодо розвитку промислового туризму в різних країнах світу
(складено автором за даними [12–14])

Назва інституціональної структури	Країна	Головні завдання
Консультативна Рада зі збереження історичної спадщини (АСНР)	Сполучені Штати Америки	Сприяє збереженню, зміцненню і сталому використанню країни різних історичних ресурсів, консультує президента і Конгрес з питань політики збереження історичної, культурно-індустріальної національної спадщини.
Європейська туристична комісія (ETC)	Європейський Союз	Сприяє розвитку промислового туризму в регіонах в умовах кризи, з метою підвищення зайнятості та зростання доходів у цих регіонах; здійснює заходи щодо вдосконалення асортименту туристичних продуктів і послуг, підвищення якості послуг, та просування Європи як унікального історичного, індустріального туристичного регіону.
Британський Центр туризму (BTC)	Велика Британія	Сприяє розвитку внутрішнього промислового туризму, організацією міжнародних конференцій, надає консалтингові і маркетингові послуги з питань туризму, зокрема промислового; займається видавництвом різноманітних інформаційно-довідкових матеріалів, здійснює низку проектів із залученням іноземного капіталу, видає та займається реалізацією путівників, відеофільмів та інших рекламно-інформаційних продуктів.
Національна Агенція з туризму (ENIT)	Італія	Організація рекламно-інформаційної роботи, проведення маркетингових досліджень, координація дій зарубіжних і місцевих туристичних організацій.
Рада зі збереження історичної спадщини	Австралія	Консультує міністерство з питань планування, охорони, збереження культурної спадщини; проводить дослідження, пов'язані з ідентифікацією, збереженням та інтерпретацією культурної спадщини сприяє складанню туристичних маршрутів по об'єктах індустріальної спадщини; консультує і підтримує зв'язки з підприємницькими структурами та установами, муніципальними радами щодо включення об'єктів культурного значення в туристичні маршрути.

Основними цілями і завданнями національних інституціональних структур є: представництво і захист інтересів туристичної індустрії своєї країни, регіону на міжнародному рівні; визначення тенденцій і шляхів розвитку промислового туризму; просування в'їзного промислового туризму; маркетингова діяльність, сприяння об'єднанню і координації зусиль усіх секторів і компаній туристичної індустрії; розроблення програм розвитку промислового туризму; впровадження нових технологій; розроблення єдиних норм і стандартів туристичного обслуговування, інформаційна і видавнича діяльність.

У цей період розроблені та прийняті регламентуючі розвиток міжнародного промислового туризму такі правові документи:

Хартія з культурних маршрутів (2008), встановлює основні напрями розвитку маршрутів культурними та індустріальними місцями, визначає основні принципи та критерії раціонального використання культурних об'єктів туристичними маршрутами;

Хартія про інтерпретацію та презентацію визначних місць культурної спадщини (2008), визначає головні принципи, на яких ґрунтується інтерпретація і презентація, реалізовані в різних формах.

Висновки. Таким чином, аналіз нормативно-правової бази регулювання функціонування міжнародного туризму, актів та резолюцій міжнародних організацій дозволив ідентифікувати основні етапи формування інституціонально-організаційного забезпе-

чення розвитку міжнародного промислового туризму: період формування, який супроводжувався розробленням та імплементацією міжнародно-правових документів, створенням міжнародних організацій (1931–1975); період активізації міжнародного регулювання та співробітництва (1975–2005); період національної інтенсифікації (2005 р. — дотепер). Основою діяльності інституціональних структур є розроблення та прийняття правових документів, спрямованих на забезпечення розвитку світового промислового туризму, на основі чого проводяться й численні практичні заходи з різнобічних питань щодо охорони пам'яток матеріальної та нематеріальної культури, встановлення правил і меж економічно раціонального та екологічно безпечного використання туристичних ресурсів; створення відповідних умови для ефективного розвитку індустріальних об'єктів та територій, сприяння розробленню програм розвитку туризму, які базуються на пріоритетах раціонального використання та охорони туристичних ресурсів тощо.

Список літератури

1. Максимов В. В. Конвенція про охорону всесвітньої культурної та природної спадщини. *Енциклопедія історії України*: Т. 5 / за ред. В. А. Смолій. Київ: Наукова думка, 2008. 568 с. URL : http://www.history.org.ua/?termin=Konventsia_Pro_ohoronu_vsesvitnoi_kulturnoi_ta_prirodnoi_spadschini_1972 (дата звернення: 28.04.2017).
2. Міжнародні засади охорони нерухомої культурної спадщини. Київ: Фенікс, 2008. 176 с.
3. Конвенции и рекомендации ЮНЕСКО по вопросам охраны культурного наследия : сборник. Москва, 2007. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000160015> (дата звернення: 8.04.2017).
4. Всемирное наследие и современная архитектура — управление историческим городским ландшафтом. Организация Объединенных наций по вопросам образования, науки и культуры. Центр Всемирного наследия. Венский меморандум. URL: https://kgior.gov.spb.ru/media/uploads/userfiles/2015/08/27/Венский_меморандум.pdf (дата звернення: 8.04.2017).
5. Конвенція про охорону архітектурної спадщини Європи: прийнята ЮНЕСКО

03.10.1985. База даних «Законодавство України». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_226 (дата звернення: 18.04.2017).

6. Охорона культурної спадщини: збірник міжнародних документів. Київ: АртЕк, 2002. 136 с.

7. Міжнародні документи: [конвенції, хартії, рекомендації з питань охорони культурних цінностей] / Пам'яткознавство: правова охорона культурних надбань: зб. док. / редкол.: Ю. П. Богущий, М. І. Яковлев, М. М. Яковина та ін.; Ін-т культурології Акад. мистецтв України. Київ, 2009. С. 220–360.

8. Хартия ИКОМОС об интерпретации и презентации достопримечательных мест. Международный научный совет ИКОМОС / Ратифицирована 16-ой Генеральной Ассамблеей ИКОМОС, Канада. 2008. URL : http://www.enamecharter.org/downloads/ICOMOS_Ename_Charter_RU%2004-11-09.pdf (дата звернення: 18.04.2017).

9. Лахтионова Е. С. История развития международного движения за сохранение индустриального наследия: главные аспекты. *История науки и техники в современной системе знаний: Первая ежегодная конференция кафедры истории науки и техники, 8 февраля*. Екатеринбург : Издательство УМЦ УПИ, 2011. С. 80–87.

10. Marcon A., Preuillh P., Ksouri S. (2000). *Tourisme de découverte économique et visites d'entreprises*, P. 10–16.

11. Weiler B., Hall C. (1992). *Special interest tourism*, 214 p.

12. TICCIN bulletin (2004). The International Committee for the Conservation of the Industrial Heritage, no. 27., 8 p.

13. Society for Industrial Archeology. Available at: <http://www.sia-web.org> (Accessed 8 April 2017).

References

1. Maksymov, V. V. (2008) *Konventsia pro okhoronu vsesvitnoi kulturnoi ta pryrodnoi spadshchyny* [Convention for the Protection of the World Cultural and Natural Heritage]. *Entsyklopediia istorii Ukrainy* [Encyclopedia of Ukrainian History], 568 p. Available at : http://www.history.org.ua/?termin=Konventsia_Pro_ohoronu_vsesvitnoi_kulturnoi_ta_prirodnoi_spadschini_1972 (Accessed 28 April 2017).
2. *Mizhnarodni zasady okhorony nerukhomoi kul'turnoi spadshchyny* [International principles for

the protection of immovable cultural heritage], 2008. 176p.

3. *Konventsii i rekomendatsii Organizacii Obedinjonnyh Nacij po voprosam obrazovaniya, nauki i kul'tury po voprosam okhrany kulturnogo naslediya* [UNESCO Conventions and Recommendations on the Protection of Cultural Heritage], 2007. Available at: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000160015> (Accessed 8 April 2017).

4. *Vsemirnoe nasledie i sovremennaya arkhitektura — upravlenie istoricheskim gorodskim landshaftom. Organizatsiya Obedinennykh natsiy po voprosam obrazovaniya, nauki i kultury* [World Heritage and modern architecture — management of the historical urban landscape. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization]. *Tsentr Vsemirnogo naslediya. Venskiy memorandum* [World Heritage Center. Vienna Memorandum] Available at : https://kgiop.gov.spb.ru/media/uploads/userfiles/2015/08/27/Venskiy_memorandum.pdf (Accessed 8 April 2017).

5. Legislation of Ukraine (1985). Convention for the Protection of the Architectural Heritage of Europe. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_226. (Accessed 18 April 2017).

6. *Zbirnyk mizhnaronykh dokumentiv* (2002). *Okhorona kulturnoi spadshchyny* [Protection of cultural heritage]. Kyiv, ArtEk, 136 p.

7. Bohutskyi, Yu. P., Yakovliev, M. I., Yakovyna, M. M. (2009). *Mizhnarodni dokumenty:*

konventsii, khartii, rekomendatsii z pytan okhorony kulturnykh tsinnosti [International instruments: [conventions, charters, recommendations on the protection of cultural property]. Kyiv, pp. 220–360.

8. ICOMOS International Scientific Council (2008). *Khartiya IKOMOS ob interpretatsii i prezentatsii dostoprimechatelnykh mest* [ICOMOS Charter on Interpretation and Presentation of Landmarks]. Kanada. Available at : http://www.enamecharter.org/downloads/ICOMOS_Ename_Charter_RU%2004-11-09.pdf (Accessed 18 April 2017).

9. Lakhtionova, E. S. (2011). *Istoriya razvitiya mezhdunarodnogo dvizheniya za sokhranenie industrialnogo naslediya: glavnye aspekty* [The history of the development of the international movement for the conservation of industrial heritage: the main aspects]. *Pervaya ezhegodnaya konferentsiya kafedry istorii nauki i tekhniki*. Yekaterinburg: pp. 80–87.

10. Marcon, A., Preuilh, P., Ksouri, S. (2000). *Tourisme de découverte économique et visites d'entreprises*, P. 10–16

11. Weiler, B., Hall, C. (1992). Special interest tourism, 214 p.

12. TICCIH bulletin (2004). The International Committee for the Conservation of the Industrial Heritage, no. 27,. 8 p.

13. Society for Industrial Archeology. Available at: <http://www.sia-web.org> (Accessed 8 April 2017).

Objective. To investigate institutional and organizational support for world industrial tourism development.

Methods. The research is based on a comprehensive analysis of the institutional and organizational support for the world industrial tourism development. To achieve this objective, the following methods were used: historical method (to form an institutional and organizational base for regulating world industrial tourism), grouping (to characterize international organizations promoting world tourism, state institutional structures for the industrial tourism development in different countries), generalization (to identify the main stages of the formation of institutional support for the world industrial tourism development).

Results. Institutional and organizational environment for the world industrial tourism development are investigated in the article. Theoretical approaches that prove the importance of institutional and organizational support for the development of industrial tourism are presented. It is determined that tourism as an economic activity is institutionalized, respectively, the imperfection of institutions or their absence leads to a limitation of the effectiveness of its development and use of resource potential. It is substantiated that the formation of world industrial tourism is impossible without the formation of important foundations in the form of institutes. It is established that the modern institutional environment of world industrial tourism operates on the basis of interaction of a number of formal and informal international institutions. Regulatory and legal framework of the international tourism market functioning, acts of international tourism organizations are analyzed, the stages of institutional and organizational support for the world industrial tourism development of are determined, main characteristics of the stage are provided. The activities of institutional structures contributing for industrial tourism development are characterized, as well as institutional conditions that stimulate and / or limit development of industrial tourism are identify. The main features of influence of

institutes, their mechanisms and instruments are revealed. State institutional structures models are identified and their examples are given, main goals and objectives are defined. It is revealed that the main factors of institutional support for the world industrial tourism development are the functions of management and coordination, resource-methodological and scientific support of tourism activities, the presence of regional representative offices of tourist institutions, interest and scientifically-based state development programs.

Key words: industrial tourism, international regulation, international organization, institutional and organizational support, institutional structures, industrial heritage.

Надійшла до редакції 29.04.2020

DOI : 10.33274/2079-4762-2020-47-1-122-129

JEL : D20, H41, L50, Z31

УДК 338.48-6:502/504+614.78 (1-75) (477)-043.86 (045)

Снігур К. В.,
асистент

Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського,
м. Кривий Ріг, Україна,
e-mail: snigur@donnuet.edu.ua

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ РЕКРЕАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ МІСТ УКРАЇНИ

UDC 338.48-6:502/504+614.78 (1-75) (477)-043.86 (045)

Snihur K. V.
Assistant Professor

Donetsk National University of Economics and Trade
named after Mykhailo Tugan-Baranovsky,
Kryvyi Rih, Ukraine,
e-mail: snigur@donnuet.edu.ua

DIRECTIONS OF UKRAINIAN CITIES' RECREATIONAL SPACE DEVELOPMENT

Мета — визначити напрями розвитку рекреаційного простору міст України.

Методи. Основні наукові результати одержано з використанням комплексу загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, а саме: абстрактно-логічного (при визначенні основних показників розвитку рекреаційного простору міст), статистичного методу (для оброблення та аналізу інформації щодо порівняння площ міст, кількості їх населення, часток видатків міського бюджету, спрямована на туристичну та рекреаційну сфери міста), групування (для групування факторів розвитку рекреаційного простору міст), абстрактно-теоретичного методу (для теоретичного узагальнення, формування висновків та пріоритетних напрямів розвитку рекреаційного простору міст України).

Результати. У процесі дослідження основних показників розвитку міст України визначено особливості планування і розвитку рекреаційного простору міст, які полягають: у віднесенні всіх проаналізованих міст до категорії «Великі міста» України та рейтингу 50-ти найбільших за площею міст України; схожості статеві-вікової структури населення; наявності розроблених регуляторних актів та туристичних міських організацій. Крім того, особливостями: Вінниці та Кропивницького визначено наявність програм охорони навколишнього середовища і збереження зелених насаджень міст та дотримання санітарних норм щодо площ зелених насаджень; Вінниці та Миколаєва — створення Інститутів розвитку міст; Вінниці — розроблення Концепції інтегрованого розвитку міста та створення мережі громадських організацій; Миколаєва — оприлюднення на офіційному сайті, документів, що підтверджують кількість рекреаційних зон, рекреаційних об'єктів та об'єктів зеленого господарства міста.

Виокремлено особливості розвитку міст, що негативно впливають на розвиток міського простору. Зокрема, усі міста: не оголосили про стратегічні цілі розвитку рекреаційного простору міст

© К. В. Снігур, 2020